

Kovács Kamilla:

Absztrakt

Munkások szabadságfoka a szocializmusban

1979-'81 között a Magyar Tudományos Akadémia kvalitatív kutatást folytatott a szocialista munkástársadalom életmódjának feltérképezésére. A felmérés helyszínének a szocialista ipar egyik legproduktívabb gyárát, az Oriont választották. 45 Orion dolgozót kértek fel a kutatásban való részvételre, akikkel otthonaikban - férjük/feleségük társaságában – egy éven keresztül minden hónapban interjút készítettek.

Mennyire igaz a szocialista szlogen, miszerint a munkásosztályé a hatalom? Mit tudunk azokról, akikkel a szocialista felfogás értelmében „minden rendben van”? A fiatal, nagyvárosi, magas kvalifikációt kívánó, iparban dolgozó munkásokról. Honnan jöttek, meddig jutottak, hogyan élnek és dolgoznak, mi jellemzi életmódjukat, céljaikat, vágyaikat, lehetőségeiket?

A felmérés során az életmódot, életlehetőségeket jelző események regisztrálásánál nem álltak meg. A vizsgálat fő kérdése az volt, hogy a megkérdezettek mennyire ismerik ki magukat saját életükben, mennyire képesek beavatkozni, alakítani, átlátni azokat a helyzeteket és konfliktusokat, amikbe kerülnek. Vagyis milyen szabadságfokkal irányítják életüket? Beavatkoznak, vagy avatkozhatnak-e saját életük formálásába és irányításába? Vagy sodródni anélkül, hogy különösebben értenék, befolyásolni tudnák mindazt, ami történik velük? Mennyiben és miben érvényesülhet választási szabadságuk, és ha van ilyen, tudnak-e vele élni? A társadalom gazdaságpolitikai, kulturális állapota vastörvényként érvényesülnek, kiszámíthatónak determinálják az emberek életét?

Előadásomban a fenti kérdések megválaszolására teszek kísérletet. Ehhez a 35 év távlatában fennmaradó eredeti kutatási anyagokra – életútinterjúkra, „mi történt” interjúkra, interjúkivonatokra és publikációkra - támaszkodom.

Végezetül az 1994-ben megismételt visszatérő kutatás eredményeiről számolok be, mely rávilágít, hogyan élték meg a megkérdezett családok a rendszerváltást, és hogyan alakult szubjektív történelmük 15 év alatt.